

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ, સમક્ષ

સ્પેશયલ ફિમિનલ એપ્લીકેશન (ડવોર્સિંગ) નં. ૫૭૨૦/૨૦૨૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી હસમુખ ડી. સુથાર

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની યોગ્ય નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

સુનીલભાઈ ચતુરભાઈ વસાવા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ

અરજદાર નં ૧ વતી વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ચતીન ઓઝા સાથે વકીલ શ્રી પિનાકિન એમ રાવલ (૨૪૯૫)

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૨ વતી નોટીસની બજવણી કરવામાં આવી.

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ વતી અધિક સરકારી ફોજદારી વકીલ શ્રી એચ. કે. પટેલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિશ્રી હસમુખ ડી. સુથાર

તારીખ:૨૨/૦૭/૨૦૨૪

મૌખિક ચુકાદો

[૧.૦] રૂલ. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી એચ.કે. પટેલ સામાવાળા નં. ૧ – સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વતી રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે. અરજદાર માટે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી વાય.એન. ઓઝા સાથે મદદમાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી પીનાકીન એમ. રાવલને તથા સામાવાળા નં. ૧ – સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત માટે વિદ્વાન એ.પી.પી. ને સાંભળ્યા.

પ્રસ્તાવના:

[૨.૦] કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી "સીઆરપીસી" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૪૮૨ સાથે વાંચતા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, ૨૧ અને ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળની હાલની અરજી દ્વારા, અરજદાર પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમો ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) તેમજ પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૮ (જે હવે પછી "પીસી એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમો

૧૩(૧)(બી) અને ૧૩(૨) હેઠળના ગુનાઓ માટે એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, જિલ્લા સુરેન્દ્રનગર ખાતે નોંધાયેલ તારીખ ૦૭.૧૨.૨૦૨૩ ની એફઆઈઆર સીઆર નં. ૦૩/૨૦૨૩ ને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરે છે.

હકીકતલક્ષી બાબતો:

[૩.૦] અરજીમાંથી તારવેલ સંક્ષિપ્ત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

[૩.૧] હાલના અરજદાર નોકરીના તપાસ સમયગાળા એટલે કે ૦૧.૦૪.૨૦૦૮ થી ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ દરમિયાન નવસારી, પલસાણા, વ્યારા (તાપી) અને પાટડી ખાતે કામ કરતા હતા. એફઆઈઆરમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે ૦૧.૦૪.૨૦૦૮ થી ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ સુધીની તેમની નોકરી દરમિયાન, અરજદારે ગેરકાયદેસર રીતે પોતાની જાતને સમૃદ્ધ કરવા માટે ઇરાદાપૂર્વક વિવિધ ભ્રષ્ટાચારની પદ્ધતિઓ અપનાવી, ભ્રષ્ટાચાર આચર્યો, નાણાં મેળવ્યા અને પોતાના તેમજ પોતાની પત્ની અને બાળકોના નામે જંગમ / સ્થાવર મિલકતોમાં નાણાંનું રોકાણ કર્યું. અરજદારનો એવો કેસ છે કે ૦૬.૦૬.૨૦૧૮ ના રોજ, અરજદાર વિરુદ્ધ પીસી એક્ટની કલમો ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળના ગુનાઓ માટે એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર ખાતે એફઆઈઆર સીઆર નં. ૦૪/૨૦૧૮ નોંધવામાં આવી હતી જોકે અરજદાર વિરુદ્ધનો ટ્રેપ અસફળ રહ્યો હતો અને અરજદારને આ કોર્ટ દ્વારા રેગ્યુલર જામીન પર

મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. વધુમાં, સદર ગુનાની તપાસ દરમિયાન, એસીબી, અમદાવાદના ડાયરેક્ટર દ્વારા સંબોધવામાં આવેલ પત્રને અનુસરીને, વધુ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને સદર વધુ તપાસને અનુસરીને, પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) સાથે વાંચતા કલમ ૧૩(૨) હેઠળના ગુના માટે અન્ય એક ગુનો નોંધવામાં આવેલ છે જે કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી કારણ કે સદર ગુનો તપાસની સાતત્યતામાં હતો. તેથી, બીજી એફઆઈઆર માન્ય નથી. સદર ગુનાના સંબંધમાં, અરજદાર દ્વારા વિદ્વાન સેશન્સ જજ સમક્ષ આગોતરા જામીન અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, આ કોર્ટ સમક્ષ આગોતરા જામીન અરજી ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૪૯૩/૨૦૨૪ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે પણ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. પછી અરજદારે સ્પેશિયલ લીવ ટુ અપીલ (ક્રિ.) નં. ૨૬૦૧/૨૦૨૪ દાખલ કરીને નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પહોંચ કરી હતી જે તારીખ ૨૬.૦૨.૨૦૨૪ ના હુકમથી પાછી ખેંચવામાં આવી હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે અરજદારને આવકના જાણીતા સ્ત્રોત વિશે ખુલાસો કરવાની કોઈ તક આપવામાં આવી નથી અને બેંક ખાતાઓને ખોટી રીતે ભેગા કરવામાં આવ્યા છે અને ઊંચી આવક દર્શાવવામાં આવી છે.

[૩.૨] વધુમાં એવો કેસ છે કે ૦૭.૧૨.૨૦૨૩ ના રોજ એટલે કે ૫ વર્ષના વિલંબ પછી, અત્રે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર દાખલ કરવામાં આવી અને તેથી, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી રહી છે.

અરજદાર તરફથી રજૂઆતો:

[૪.૦] અરજદાર માટે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી વાચ.એન. ઓઝા સાથે મદદમાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી પીનાકીન એમ. રાવલે રજૂઆત કરી છે કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી અને અરજદારને તેમની વિરુદ્ધ આક્ષેપિત ગુનાઓ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર ૫ વર્ષના તોતિંગ અને અકથ્ય વિલંબ પછી દાખલ કરવામાં આવેલ છે.

[૪.૧] તેઓ રજૂઆત કરે છે કે ટ્રેપ ગુનાની તપાસ દરમિયાન અરજદારના ઘરે લેવાયેલ જડતીમાં કોઈ વાંધાજનક ચીજવસ્તુઓ મળી આવી ન હતી કે જપ્ત કરવામાં આવી ન હતી જે કોઈ આક્ષેપિત ગુનાને ઉજાગર કરતી હોવાથી કોઈ નવી અથવા તાજી એફઆઈઆર નોંધવાનું કારણ બનતી નથી અને સદર મુદ્દો હવે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા શ્રેણીબદ્ધ કાનૂની ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત થયેલ છે કે સમાન વ્યવહાર માટે ત્યારબાદની એફઆઈઆર નોંધવી એ કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે. સીઆરપીસી સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે, જો તપાસ અધિકારી તપાસ પૂર્ણ કરવાનું

શરૂ કરે છે અને પુરાવા એકત્રિત કરે છે, તો તેના માટે વિંગતવાર જોગવાઈઓ કરવામા આવેલ છે. અંતિમ અહેવાલ દાખલ કર્યા પછી પણ, જો કોઈ વધુ માહિતી અથવા સામગ્રી પ્રાપ્ત થાય છે, તો નવી એફઆઈઆર નોંધવાની કોઈ જરૂર નથી કારણ કે તપાસ અધિકારીને કોર્ટની પરવાનગીથી વધુ તપાસ કરવાની સત્તા છે અને જ્યારે વધુ તપાસ દરમિયાન, તપાસ અધિકારી વધુ પુરાવાઓ, મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી એકત્રિત કરે છે, ત્યારે તેમણે તેને એક અથવા વધુ આગળના અહેવાલો સાથે રજૂ કરવાના હોય છે જે સીઆરપીસી ની કલમ ૧૭૩ ની પેટા-કલમ (૮) થી સ્પષ્ટ થાય છે. પરંતુ કોઈપણ સંજોગોમાં, નવી એફઆઈઆર માન્ય નથી અને આવી ક્વાયટ કોર્ટની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી યતિન ઓઝા, વિદ્વાન સિનિયર વકીલે (૧) ટી.ટી. એન્ટની વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૨૦૦૧) ૬ એસ.સી.સી. ૧૮૧; (૨) બાબુભાઈ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૫૪ અને (૩) અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ વિ. સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન (૨૦૧૩) ૬ એસ.સી.સી. ૩૪૮ માં નોંધાયેલા ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે જો કોઈ ગુનો અલગ હકીકતો ધરાવતા સમાન વ્યવહારનો ભાગ હોય તો પણ તેના આધારે અલગ એફઆઈઆર નોંધી શકાય નહીં. આક્ષેપિત બાબત ટ્રેપ કેસની તપાસ અને તે જ કૃત્ય અને વ્યવહારની શૃંખલાના પરિણામ

સિવાય બીજું કંઈ નથી અને તેથી, એફઆઈઆર કલબ કરીને તપાસ આગળ વધી શકે છે પરંતુ અલગ ગુનો નોંધવાની મંજૂરી નથી અને આરોપીને દરેક વખતે સમાન ઘટના અથવા એક યા વધુ કોન્ફ્રિઝેબલ ગુનાઓને જન્મ આપતી ઘટનાના સંબંધમાં નવી તપાસનો સામનો કરવા માટે મજબૂર કરી શકાય નહીં. બીજી એફઆઈઆર નોંધવી એ આરોપીના મૂળભૂત અધિકારોના ઉલ્લંઘન સમાન છે.

[જ.૨] તેથી, સીઆરપીસી ની કલમ ૪૮૨ અથવા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬/૨૨૭ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે આ એક યોગ્ય કેસ છે અને અરજી મંજૂર કરવા અને વાદગ્રસ્ત કાર્યવાહી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરેલ છે. વધુમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તપાસ એજન્સી દ્વારા અરજદારની આવકની યોગ્ય રીતે ગણતરી કરવામાં આવી નથી અને આવકની ગણતરી કરતી વખતે, તેઓએ અરજદારના તમામ બેંક ખાતાઓ એટલે કે એક્સિસ બેંક, કોટક બેંક અને દેના બેંકને ધ્યાનમાં લેવાને બદલે માત્ર બે બેંક ખાતાઓની આવક ધ્યાનમાં લીધી છે, એટલે કે બેંક ઓફ બરોડા અને સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, અને એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જો અરજદારના તમામ બેંક ખાતાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તો અરજદારની આવકનું પ્રમાણ વધશે અને એફઆઈઆરમાં દર્શાવેલ અપ્રમાણસર મિલકતોનું પ્રમાણ ઘટશે. તેવી જ રીતે, અરજદારની પત્નીની આવક માત્ર એક જ ખાતા એટલે કે

બેંક ઓફ બરોડામાંથી ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે અને સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાં ધરાવતા અરજદારની પત્નીના ખાતાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અરજદાર તેમજ તેમની પત્નીના તમામ પાંચ બેંક ખાતાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તો અરજદારની આવક વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાં દર્શાવેલ આવક કરતાં વધુ દેખાશે.

[૪.૩] વિદ્વાન સિનિયર વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે અરજદાર અને તેમની પત્નીના તમામ બેંક ખાતાઓમાં પીપીએફ થાપણોની રકમ તેમજ જમા થયેલ વ્યાજ વાસ્તવમાં એફઆઈઆરમાં દર્શાવેલ રકમ કરતાં વધુ છે. આમ, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આવકનો સાચો આંકડો રૂ. ૨,૪૬,૫૦,૦૯૫/- હશે જ્યારે એફઆઈઆરમાં આવક રૂ. ૧,૫૮,૩૩,૮૯૩/- દર્શાવવામાં આવી છે અને તેથી, સીમાંત રકમ રૂ. ૬૮,૭૮૦/- હશે જેનો અર્થ એ કે, અપ્રમાણસર મિલકતોની રકમ આશરે ૧% હશે. વધુમાં, રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારને તપાસ એજન્સી દ્વારા ખર્ચ અંગેની વિગતો આપવામાં આવી નથી અન્યથા અરજદાર તે વિશે યોગ્ય ખુલાસો આપી શક્યા હોત અને એફઆઈઆરમાં ઉલ્લેખિત ખર્ચના આંકડા ગેરમાર્ગે દોરનારા અને ગેરસમજભર્યા છે. અપ્રમાણસર મિલકતોની ગણતરી માટે ૦૧.૦૪.૨૦૦૮ થી ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ ના તપાસ સમયગાળા માટે પ્રાથમિક તપાસ કરવામાં આવી છે.

[૪.૪] વધુમાં, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અરજદારે એફઆઈઆરમાં દર્શાવ્યા મુજબ અરજદારના ખર્ચની વિગતો પૂરી પાડવા માટે તપાસ એજન્સીને અનેક રજૂઆતો કરી છે પરંતુ ચાલી રહેલી તપાસના બહાના હેઠળ અરજદારને માંગવામાં આવેલી માહિતી પૂરી પાડવામાં આવી નથી.

[૪.૫] તેમણે રજૂઆત કરી છે કે સરકારી કર્મચારીની કુલ આવક પર ૨૦% ના વ્યાજબી માર્જિનનું ભથ્થું આપવા માટે એસીબીને માર્ગદર્શિકા જારી કરવામાં આવી છે. જો અરજદારને પોતાનો કેસ અને તપાસ અધિકારી દ્વારા ધ્યાનમાં ન લેવામાં આવેલી તમામ આવક સમજાવવાની તક મળે તો અપ્રમાણસર મિલકતોની રકમનો વાસ્તવિક આંકડો ગણી શકાય કારણ કે તમામ પૂર્વધારણાઓ ખંડન કરી શકાય તેવી છે. છેલ્લે, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર બીજી એફઆઈઆર છે. તેથી, તેમણે હાલની અરજી મંજૂર કરવા અને વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા વિનંતી કરી છે.

સામાવાળા નં. ૧ તરફથી રજૂઆતો:

[૫.૦] સામાવાળા નં. ૧ – સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત માટે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી એચ.કે. પટેલે હાલની અરજીનો સખત વિરોધ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે હાલના કેસમાં, ત્રણ વર્ષના લાંબા સમયગાળા સુધી તપાસ કર્યા પછી અને મહત્વપૂર્ણ તેમજ ભૌતિક પુરાવાઓ એકત્રિત કર્યા પછી એવું જાણવા મળ્યું છે કે અરજદાર પાસે રૂ. ૮૮ લાખથી વધુની અપ્રમાણસર

મિલકતો છે અને સરકાર દ્વારા નિમવામાં આવેલ નાણાકીય સલાહકારનો અભિપ્રાય લીધા પછી હાલનો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે એફઆઈઆર નોંધતા પહેલા, અરજદારને પૂરતી રીતે સાંભળવામાં આવ્યા હતા અને પોતાનો બચાવ કરવાની તમામ તકો આપવામાં આવી હતી અને તપાસ હજુ ચાલુ છે.

[પ.૧] વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં દલીલ કરી છે કે, અરજદારના વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ગેરસમજભરી છે. હાથ પરના કેસમાં બે અલગ-અલગ ગુનાઓનો આક્ષેપ છે. પહેલો ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી માટેનો હતો અને તપાસ દરમિયાન એવું જણાયું હતું કે જાહેર સેવક તરીકે કામ કરતી વખતે વિવિધ સ્થળોએ આરોપીએ ફોજદારી ગેરવર્તણૂક આચરી છે અને અલગ-અલગ તપાસ સમયગાળા માટે, અલગ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો છે જેના માટે આક્ષેપ, સ્થળ, આરોપ અને સાક્ષીઓ પણ અલગ છે. વધુમાં, વિદ્વાન એ.પી.પી. એ રજૂઆત કરી છે કે, ત્યારબાદની એફઆઈઆરને બીજી એફઆઈઆર કહી શકાય નહીં, કારણ કે તે માત્ર હાલના અરજદાર સામે છે, કારણ કે તેમની પાસે તેમની કાયદેસરની આવકના સ્ત્રોતમાંથી થતી આવક કરતાં વધુ રોકડ અને મિલકત હોવાનું જણાયું હતું અને તેઓ તેનો સંતોષકારક હિસાબ આપી શક્યા ન હતા અને તેથી, પીસી એક્ટની કલમો ૧૩(૧)(ઇ) અને ૧૩(૨) હેઠળ એફઆઈઆર દાખલ કરવામાં આવી હતી. અરજદારની

અપ્રમાણસર મિલકતોના કબજાની તપાસ માટે સદર દાખલાને આધાર બનાવવામાં આવ્યો છે. અગાઉની એફઆઈઆરમાં, શ્રી દિલીપકુમાર વાલજીભાઈ પ્રજાપતિ અને હાલના અરજદાર વિરુદ્ધ ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે. જ્યારે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાં તપાસ હજુ ચાલુ છે.

[પ.૨] વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ઓઝાની તે રજૂઆત કે અરજદાર અને તેમની પત્નીના તમામ બેંક ખાતાઓની તમામ વિગતો લેવામાં આવી નથી તે હદ સુધી, વિદ્વાન એ.પી.પી. એ રજૂઆત કરી છે કે સદર રજૂઆત ખોટી અને પાયાવિહોણી છે કારણ કે અરજદારની આવક અને મિલકતોની ગણતરી કરતી વખતે અરજદાર અને તેમની પત્નીના તમામ બેંક ખાતાઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે અને સદર હકીકત તપાસ અધિકારીના રિપોર્ટમાં પણ જણાવવામાં આવી છે. અરજદાર આરોપીના બેંક ખાતામાં રૂ. ૧ કરોડ રોકડા જમા થયા છે.

[પ.૩] તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે, અરજદારે નાયબ કલેક્ટર તરીકેના તેમના હોદ્દાનો દુરુપયોગ કરીને ગેરકાયદેસર નાણાકીય લાભ મેળવવા માટે ભ્રષ્ટ્ર પ્રથાઓ અપનાવી છે અને આમ તેમની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતના અપ્રમાણસર આવક અને મિલકતો એકઠી કરી છે અને વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરની તપાસ ખૂબ જ પ્રારંભિક તબક્કે છે અને જો એફઆઈઆરને શરૂઆતમાં જ રદ કરવામાં આવે તો તે વધુ અપ્રમાણસર મિલકતો શોધી કાઢવાની શક્યતાને પ્રતિકૂળ અસર કરશે અને તેથી,

તેમણે સીઆરપીસી ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અસાધારણ સત્તાનો ઉપયોગ ન કરવા અને અરજી નામંજૂર કરવા વિનંતી કરી છે.

વિશ્લેષણ:

[૬.૦] મેં સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલો પર ગંભીરતાથી વિચારણા કરી છે. વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર એ સમાન હકીકતો અને આક્ષેપો પરની બીજી એફઆઈઆર છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેવું સુસંગત રહેશે. અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી સદર દલીલ તરફ ધ્યાન આપવા માટે, અત્રે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર તેમજ અગાઉની એફઆઈઆરની વિગતો ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે:

વિગતો	I CR No.૦૪/૨૦૧૮	I CR No.૦૩/૨૦૨૩
ગુનાની તારીખ	૦૫.૦૬.૨૦૧૮	૦૧.૦૪.૨૦૦૮ ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ પર
એફઆઈઆર ની તારીખ	૦૬.૦૬.૨૦૧૮	૦૭.૧૨.૨૦૨૩
વિભાગો	૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી), અને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ના ૧૩ (૨)	૧૩(૧)(ઈ) ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ના ૧૩ (૨); ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ (સુધારા) અધિનિયમ, ૨૦૧૮ ના ૧૩ (૧) (બી), ૧૩ (૨)
પોલીસ સ્ટેશન	એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર	એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર
ફરિયાદી	દીપકુમાર ગુણવંતરાઈ પટેલ	એમ. ડી. પટેલ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ACB પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર

વિગતો	I CR No.૦૪/૨૦૧૮	I CR No.૦૩/૨૦૨૩
આરોપીઓની વિગતો	૧. સુનીલભાઈ ચતુર્ભુજ વસાવા ૨. દિલીપકુમાર વાલજીભાઈ પ્રજાપતિ	
આક્ષેપોના મૂળ	જાહેર સેવક હોવાને કારણે, વર્તમાન અરજદાર આરોપીએ રૂ. ૪,૦૦,૦૦૦ ની રકમની ગેરકાયદેસર વળતરની માંગ કરી હતી- <ID ૨ પર ફરિયાદી શ્રી અશ્વિન નંદલાલ પટેલનાં કાકાની તરફેણમાં છ કેસોમાં RTS અપીલનો નિર્ણય લેવા માટે અને વાટાઘાટો પછી, વળતરની રકમ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦ નક્કી કરવામાં આવી હતી- જેમાંથી Rs.૨૭,૦૦૦/- આરોપી નંબર ૨ ને ચૂકવવામાં આવી હતી અને બાકીની રૂ. ૨,૭૩,૦૦૦-ને <ID ૧ પર સ્વીકારવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં, આરોપી દ્વારા ગેરકાયદેસર વળતરની માંગ કરીને ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો.	૦૧.૦૪.૨૦૦૮ થી ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ સુધીની તેમની સેવા દરમિયાન, અરજદારે ઇરાદાપૂર્વક પોતાને ગેરકાયદેસર રીતે સમૃદ્ધ બનાવવા માટે વિવિધ ભ્રષ્ટ પદ્ધતિઓ અપનાવી, ભ્રષ્ટાચાર કર્યો, નાણાં મેળવ્યા અને પોતાના અને તેની પત્ની અને બાળકોના નામે સ્થાવર/જંગમ મિલકતોમાં નાણાંનું રોકાણ કર્યું. આમ, તેની આવકના કાયદાકીય સ્ત્રોતમાંથી કુલ રૂ. ૧,૫૮,૩૩,૮૮૩/- ની આવક સામે, અરજદારે રૂ. ૨,૪૭,૧૮,૮૭૫/- એટલે કે Rs.૮૮,૮૪,૮૮૨/- એટલે કે ૫૮.૨૬% ની અપ્રમાણસર સંપત્તિના ખર્ચ/રોકાણો કર્યા છે અને આમ ગુનો કર્યો છે.

[૬.૧] ઉપરોક્ત બંને ફરિયાદોનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે, એફઆઈઆર આઈ-સીઆર નં. ૦૪/૨૦૧૮ ફરિયાદી એટલે કે શ્રી એમ.ડી. પટેલ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર ની ફરિયાદ પરથી પીસી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળના ગુના માટે તારીખ

૦૬.૦૬.૨૦૧૮ ના રોજ નોંધવામાં આવી હતી અને આરોપી નં. ૨ એ કલમ ૧૨, પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચતા કલમ ૧૩(૧) (ડી) ની મદદમાં દુષ્પ્રેરણ કર્યું હોવાથી ફોજદારી ગેરવર્તણૂકનો ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો જેમાં ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને સદર માંગણી સ્વીકાર્યા પછી, ટ્રેપ ગોઠવવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, વાદગ્રસ્ત ગુનામાં, ફરિયાદપક્ષે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી સાબિત કરવી પડશે, ત્યારબાદ સ્વીકૃતિ અને રિકવરી સાબિત કરવી પડશે અને ત્યારબાદ ગુનો બને છે, જેને જાહેર સેવક દ્વારા ફોજદારી ગેરવર્તણૂક કહેવામાં આવે છે. તેના માટે અલગ સાક્ષીઓ, અલગ સમય અને અલગ માપદંડ નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

[૬.૨] પીસી એક્ટની કલમો ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) હેઠળનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે આરોપીની અપ્રમાણસર મિલકતો અંગે સાબિત કરવું પડશે. આવકના જાણીતા સ્ત્રોત વિશે આરોપી તરફથી કોઈ સંતોષકારક ખુલાસાની ગેરહાજરીમાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવે છે. આરોપીએ આવકનો પોતાનો વિશ્વસનીય અથવા જાણીતો સ્ત્રોત સાબિત કરવો પડશે જે તેની વિશેષ જાણકારીમાં હોય છે. વધુમાં, બંને ગુનાઓના સાક્ષીઓ અને અલગ-અલગ સમયે ગુનાના આચરણને ધ્યાનમાં લેતાં સદર ગુનો નક્કી કરવા માટે માપદંડ પણ અલગ છે. ઉપરોક્ત હકીકતને

ધ્યાનમાં લેતા, માત્ર એટલા માટે કે ટ્રેપ કેસની વધુ તપાસ દરમિયાન, અપ્રમાણસર મિલકતોની પૂછપરછ કરવામાં આવી હતી અને તે ધ્યાનમાં આવ્યું હતું કે હાલના અરજદાર – આરોપીએ તેમની આવકના જાણીતા સ્ત્રોત કરતાં વધુ અપ્રમાણસર મિલકતો ભેગી કરી છે અને ત્યારબાદ ૨૦૦૮ થી ૨૦૧૮ ના તપાસ સમયગાળા દરમિયાન જ્યારે આરોપીએ ઉપરોક્ત તપાસ સમયગાળા દરમિયાન અલગ-અલગ સ્થળોએ નોકરી કરી હતી, ત્યારે ગુનો નોંધવામાં આવ્યો છે. એકવાર ફરિયાદપક્ષ સાબિત કરી દે અને પ્રસ્થાપિત કરી દે કે આરોપીએ અપ્રમાણસર મિલકતો ભેગી કરી છે ત્યારબાદ આરોપીએ એવી કોઈ અપ્રમાણસર મિલકતો ભેગી કરી નથી તે સાબિત કરવાનો બોજો આરોપી પર જાય છે. ઉપરોક્ત હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, બંને ગુનાઓના માપદંડ અલગ છે. પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળના ગુના સંબંધિત સદર કેસને લાંચના અગાઉના કેસ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી જે વાદગ્રસ્ત ગુનો નથી અને તેને ગુનામાં પરિણમતા કૃત્યની શૃંખલા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. તેથી, બંને ગુનાઓ એક જ અને સમાન છે તે નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને તેથી, બીજી એફઆઈઆર માન્ય નથી. આ સંબંધમાં, વી.કે. પુરી વિ. સીબીઆઈ (૨૦૦૭) ૬ એસ.સી.સી. ૧૯૧ ના કેસમાંના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે જેમાં પીસી એક્ટની કલમો ૭(૨), ૧૩(૧)(૨) અને ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળના ગુના વચ્ચે ભેદ દર્શાવવામાં આવ્યો છે.

[૬.૩] એફઆઈઆર આઈ-સી.આર. નં. ૦૪/૨૦૧૮ પીસી એક્ટની કલમો ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળના ગુનાઓ માટે એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, સુરેન્દ્રનગર ખાતે ૦૬.૦૬.૨૦૧૮ ના રોજ નોંધવામાં આવી હતી. જ્યારે, પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન એક્ટ, ૧૯૮૮ ની કલમો ૧૩(૧)(ઈ) અને ૧૩(૨) અને પ્રિવેન્શન ઓફ કરપ્શન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૮ ની કલમો ૧૩(૧)(બી) અને ૧૩(૨) હેઠળના ગુનાઓ માટે ત્યારબાદની વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર આઈ-સીઆર નં. ૦૩/૨૦૨૩ એવા આધારે પડકારવામાં આવી છે કે કૃત્યની સમાન શૃંખલા અથવા સમાન ઘટનાના સંબંધમાં મળેલી દરેક અનુગામી માહિતી પર બીજી એફઆઈઆર અથવા નવી તપાસ આક્ષેપિત કોન્ફ્લિક્ટિંગ ગુના તરફ દોરી જતી નથી.

[૭.૦] પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ડી) જાહેર સેવક દ્વારા પોતાના હોદ્દાનો દુરુપયોગ કરીને, પોતાના માટે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ માટે કોઈ મૂલ્યવાન વસ્તુ અથવા આર્થિક લાભ મેળવીને ફોજદારી ગેરવર્તણૂકનો ગુનો આચર્યા વિશે છે, જે પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર બને છે. ખુલાસા સાથે પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ઈ) ની પેનલ જોગવાઈ કલમ ૧૩(૨) સાથે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

"કલમ ૧૩(૧)– જાહેર સેવકે ફોજદારી ગેરવર્તણૂકનો ગુનો આચર્યો હોવાનું કહેવાય છે,–

(એ) ...

(બી)...

(સી)

(ડી) ...

(ઈ) "જો તે અથવા તેના વતી કોઈ વ્યક્તિ, તેના હોદ્દાના સમયગાળા દરમિયાન કોઈપણ સમયે, તેની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતોના અપ્રમાણસર આર્થિક સંસાધનો અથવા મિલકતનો કબજો ધરાવતો હોય અથવા ધરાવ્યો હોય જેનો જાહેર સેવક સંતોષકારક હિસાબ આપી શકતો ન હોય. ખુલાસો.-આ કલમના હેતુઓ માટે, "આવકના જાણીતા સ્ત્રોતો" નો અર્થ કોઈપણ કાયદેસર સ્ત્રોતમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ આવક થાય છે અને આવી આવકની જાણ તે સમયે જાહેર સેવકને લાગુ પડતા કોઈપણ કાયદા, નિયમો અથવા હુકમોની જોગવાઈઓ અનુસાર કરવામાં આવી હોય.

૧૩(૨) કોઈપણ જાહેર સેવક જે ફોજદારી ગેરવર્તણૂક આચરે છે તેને [ચાર વર્ષ] થી ઓછી ન હોય તેવી પરંતુ જે [દસ વર્ષ] સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે કેદની સજા કરવામાં આવશે અને તે દંડને પાત્ર પણ રહેશે."

[૭.૧] એફઆઈઆર નોંધતા પહેલા, હાલના અરજદારને રોકડ અને મિલકતો વિશે ખુલાસો કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું અને તેઓ વકીલ મારફતે, રૂબરૂમાં અને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટની હાજરીમાં વારંવાર હાજર રહ્યા હતા જે તપાસના કાગળો અને તપાસ અધિકારી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા રિપોર્ટ પરથી બહાર આવે છે.

નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે ટી.ટી. એન્ટની (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં એવું અવલોકન કર્યું છે કે જો કોન્સિડેબલ ગુનાના આચરણ સંબંધે પ્રથમ માહિતી કલમની જરૂરિયાતને સંતોષે છે, તો બીજી એક્સાઇઝાર હોઈ શકે નહીં અને પરિણામે સમાન કોન્સિડેબલ ગુનાના સંબંધમાં મળતી દરેક અનુગામી માહિતી પર નવી તપાસ થઈ શકે નહીં. તપાસ અધિકારીએ માત્ર એક્સાઇઝારમાં નોંધાયેલા કોન્સિડેબલ ગુનાની જ નહીં પરંતુ સમાન વ્યવહાર અથવા સમાન ઘટના દરમિયાન આચરવામાં આવેલા હોવાનું જણાયેલ અન્ય સંબંધિત ગુનાઓની પણ તપાસ કરવાની હોય છે અને સીઆરપીસી ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ અંતિમ અહેવાલ રજૂ કરવાનો હોય છે.

[૭.૨] બીજી એક્સાઇઝાર નોંધવાની અસ્વીકાર્યતા એ આરોપીના ડબલ જિયોપાર્ડી (બેવડા જોખમ) ના મૂળભૂત અધિકારનું રક્ષણ કરવા માટે છે. બીજી એક્સાઇઝારની કાયદેસરતા અંગે ટી.ટી. એન્ટની (ઉપર મુજબ) માં વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. કોર્ટે સમાનતાનો માપદંડ પ્રસ્થાપિત કર્યો જેનો અર્થ એ છે કે જ્યાં સુધી બંને કેસોમાં, જ્યાં અનુક્રમે પ્રથમ અને બીજી એક્સાઇઝાર નોંધાયેલ છે, એક્સાઇઝાર એકબીજાથી નોંધપાત્ર રીતે અલગ ન દેખાય જેમ કે હકીકતો અને સંજોગોમાં, ત્યાં સુધી બીજી એક્સાઇઝાર દાખલ કરી શકાય નહીં. આનો અર્થ એ છે કે બે એક્સાઇઝારને જન્મ આપતી હકીકતો અને સંજોગો અલગ હોવા જોઈએ, અથવા બંનેમાં આચરવામાં આવેલ ગુનો અલગ હોવો જોઈએ, અથવા ગુનો

આચરવાનો આરોપી અલગ હોવો જોઈએ. તો જ, બીજી એફઆઈઆર માન્ય છે.

[૭.૩] નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે બાબુભાઈ વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત (૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૫૪ ના કેસમાં સમજાવ્યું કે સમાનતાનો માપદંડ એ શોધવા માટે લાગુ કરવાનો છે કે શું બંને એફઆઈઆર સમાન ઘટનાના સંબંધમાં સમાન બનાવ સાથે સંબંધિત છે અથવા તો તે એવા બનાવો સાથે સંબંધિત છે જે સમાન વ્યવહારના બે અથવા વધુ ભાગો છે. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે કોર્ટ સમાનતાનો માપદંડ ત્યારે લાગુ કરી શકે છે જ્યારે:—

(૧) તેણે બે એફઆઈઆરને જન્મ આપતી હકીકતો અને સંજોગો તપાસવાના હોય;

(૨) તે સમાન બનાવ સાથે સંબંધિત છે કે કેમ તે શોધવાના પ્રયાસમાં, કોર્ટે બે ઘટનાઓના બનવા પર અને એકબીજા સાથેના તેમના સંબંધ પર અથવા જો તે ભાગોમાં બની હોય તો ઘટનાના વ્યવહારો પર નજર કરવી પડે છે;

(૩) જો તે એવું શોધી કાઢે છે કે ગુનો બનવાનું સમાન છે અથવા અલગ વ્યવહાર સમાન ઘટનાનો ભાગ છે, તો બીજી એફઆઈઆર રદ થવા પાત્ર છે;

(જ) પરંતુ જો બે ઘટનાઓ અલગ અલગ વર્ઝન અને બે અલગ અલગ ગુનાઓ પર આધારિત હોય, તો બીજી એફઆઈઆર ટકી રહેશે;

[૭.૪] વધુમાં, ધ્યાનમાં લેવાનું આવશ્યક પાસું એ પરિણામનો માપદંડ (ટેસ્ટ ઓફ કન્સિડવન્સ) છે. જ્યાં બીજી એફઆઈઆર હેઠળ નોંધાયેલ ગુનો પ્રથમ એફઆઈઆરમાં આચરવામાં આવેલ હોવાનું આક્ષેપિત ગુનાના પરિણામ સ્વરૂપે ઉદ્ભવે છે ત્યાં 'પરિણામનો માપદંડ' લાગુ કરવાનો હોય છે. સી. મુનિયપ્પન વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ (૨૦૧૦) ૯ એસ.સી.સી. ૫૬૭ ના કેસમાં, નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે બંને એફઆઈઆરમાં આચરવામાં આવેલ હોવાનું આક્ષેપિત ગુનાઓ સમાન છે અને આમ, બીજી એફઆઈઆર માન્ય રહેશે નહીં. અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ વિ. સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન (૨૦૧૩) ૬ એસ.સી.સી. ૩૪૮ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આ પરિણામના માપદંડનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે. એવા કિસ્સાઓમાં પણ 'પરિણામનો માપદંડ' લાગુ કરવાનો હોય છે જ્યાં પ્રથમ એફઆઈઆરમાં જાહેર કરવામાં આવેલ ગુનો સમાન નથી, જે બીજી એફઆઈઆરમાં જાહેર કરવામાં આવેલ ગુના જેવો હોય. આ કિસ્સામાં, બીજી એફઆઈઆર માન્ય છે. આમાં એવી પરિસ્થિતિનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે જ્યાં બીજી એફઆઈઆર અલગ અલગ વ્યક્તિઓ દ્વારા અને અલગ અલગ પોલીસ સ્ટેશનોમાં દાખલ કરવામાં આવી હોય.

[૭.૫] નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાયેલી બીજી પરિસ્થિતિ એવી છે કે જ્યાં આરોપી અલગ વર્જન અથવા વળતા દાવાઓ સાથે આવે છે, બાબુભાઈ અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં જાળવી રાખ્યા મુજબ તેની અલગથી તપાસ થવી જોઈએ. વધુમાં, સુરેન્દ્ર કૌશિક અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. (૨૦૧૩) ૫ એસ.સી.સી. ૧૪૮ માં સમાન પરિસ્થિતિ જોવા મળી હતી, જ્યાં કોર્ટે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે સમાનતાના ખ્યાલે ભોગ બનનાર દ્વારા સમાન ગુનાને લગતી કાઉન્ટર-એક્ઝાઈઆર દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. સમાનતાના ખ્યાલનો અર્થ મર્યાદિત છે અને જે પ્રતિબંધિત છે તે ફરિયાદી દ્વારા કેસની નોંધણી માટેની કોઈપણ વધુ ફરિયાદ છે જેના માટે તપાસ પહેલેથી જ શરૂ થઈ ગઈ છે. આનો આવશ્યક અર્થ એ છે કે એક્ઝાઈઆરનું કાઉન્ટર-વર્જન બે અલગ અલગ આકારો લે છે. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે પી. શ્રીકુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ (૨૦૧૮) ૪ એસ.સી.સી. ૫૭૮ માં આ બે ઉપરોક્ત કેસોની સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે અને નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે, કોર્ટે બંને એક્ઝાઈઆરને જન્મ આપતી હકીકતો અને સંજોગો તપાસવા જોઈએ અને બંને એક્ઝાઈઆર સમાન ઘટનાના સંબંધમાં સમાન બનાવ સાથે સંબંધિત છે કે કેમ અથવા તે એવા બનાવો સાથે સંબંધિત છે જે સમાન વ્યવહારના બે અથવા વધુ ભાગો છે તે શોધવા માટે સમાનતાનો માપદંડ લાગુ કરવો જોઈએ અને ત્યારબાદ બીજી એક્ઝાઈઆર માન્ય નથી અને રદ થવા પાત્ર છે; જે કિસ્સામાં અલગ

વ્યવહાર સમાન વ્યવહારનો ભાગ નથી તેને સમાન વ્યવહારના ભાગ તરીકે ગણી શકાય નહીં. 'સમાન વ્યવહાર' શબ્દને તકનીકી અર્થ આપી શકાય નહીં અને તેના માટે કેસની હકીકતો સમાન તપાસનો ભાગ છે કે કેમ તે શોધવા માટે સામાન્ય સમજનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. આ સંબંધમાં, મોહન બૈઠા વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૨૦૦૧) ૪ એસ.સી.સી. ૩૫૦ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે નિર્મલસિંહ કાહલો વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (૨૦૦૮) ૧ એસ.સી.સી. ૪૪૧ ના કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં હકીકતલક્ષી નવી શોધ કરવામાં આવે ત્યાં બીજી એક્ઝાઈઆર માન્ય છે પરંતુ સમાન કારણસર આધારિત બીજી અથવા અનુગામી એક્ઝાઈઆર માન્ય નથી પરંતુ બીજી એક્ઝાઈઆર માન્ય છે.

[૮.૦] હાલના કેસમાં બનાવ અલગ છે. ૦૧.૦૪.૨૦૦૮ થી ૩૧.૦૫.૨૦૧૮ ના સમયગાળા દરમિયાન, અરજદારે નવસારી, પલસાણા, વ્યારા (તાપી) અને પાટડી જેવા વિવિધ સ્થળોએ જાહેર સેવક તરીકે સેવા આપી હતી અને ભ્રષ્ટ્ર પ્રથા અપનાવીને અને તેમાં સંડોવાઈને અરજદાર આરોપીએ અપ્રમાણસર અને વિશ્વસનીય તથા જાણીતા આવકના સ્ત્રોત કરતા વધુ મિલકત ભેગી કરી હતી અને આમ આરોપીએ ફોજદારી ગેરવર્તણૂકનો ગુનો આચર્યો છે, જે પીસી એક્ટની કલમો ૭ અને ૧૩(૧)(ડી) હેઠળના ગુના એટલે કે હેતુ અથવા ઈનામ માટે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણીના ક્ષેત્ર અને

વ્યાપમાં આવતો નથી. અગાઉ નોંધાયેલ એફઆઈઆર આ સંબંધમાં છે અને બીજી એફઆઈઆર આવકના જાણીતા સ્ત્રોત કરતાં વધુ અપ્રમાણસર મિલકતો માટેની ફોજદારી ગેરવર્તણૂક માટે છે. હકીકતોના આવા અલગ સમૂહમાં, બીજી એફઆઈઆર દાખલ કરવા પર કાયદામાં કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો. રૂ. ૨,૪૭,૧૮,૮૭૫/- ની મિલકતોના સંચયની તપાસના આધારે ચેકિંગ કરવામાં આવ્યું હતું અને અરજદાર તેમની આવકના જાણીતા સ્ત્રોતોના અપ્રમાણસર આર્થિક સંસાધનો અથવા મિલકતનો સંતોષકારક હિસાબ પૂરો પાડી શક્યા ન હતા અને આમ, મિલકત આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા ભ્રષ્ટાચારમાંથી હતી. આ હકીકતોના પ્રકાશમાં, હાલના કેસમાં યોગ્ય અને ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ રીતે સંપૂર્ણ તપાસ જરૂરી છે કારણ કે તપાસ પ્રારંભિક તબક્કે છે.

[૮.૧] વધુમાં, જ્યાં સુધી સમાનતાના આક્ષેપનો સંબંધ છે, હાલની બાબતમાં સંકળાયેલ મુદ્દો આ કોર્ટની કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા પ્રજેશકુમાર હેમાજી ઉમત વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય ૨૦૧૮ (૩) જી.એલ.આર. ૧૮૫૪ ના કેસમાંના ચુકાદા દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે જેમાં સમાન મુદ્દા પર કામ કરતી વખતે બીજી એફઆઈઆરની જાળવણી નક્કી કરવામાં આવી છે, જે પીસી એક્ટની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચતા કલમો ૭, ૧૩(૧)(ડી) હેઠળ નોંધાયેલા ગુનાની તપાસનું પરિણામ હતું અને જેમાં (૧) ટી.ટી. એન્ટની (ઉપર મુજબ); (૨) બાબુભાઈ (ઉપર મુજબ) અને

(૩) અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ (ઉપર મુજબ) ના તમામ ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છે કે તેમાં કોઈ સમાનતા નથી અથવા ગુનાની કોઈ શૃંખલા નથી અને બંને ગુના અલગ-અલગ છે અને કલમ ૧૩(૧)(ઈ) હેઠળનો ગુનો એક અલગ ગુનો છે અને આવા સંજોગોમાં રદ કરવાની મંજૂરી નથી કારણ કે બંને ગુનાઓ અલગ છે. કારણ કે બંને ગુનાઓ અલગ-અલગ છે અને તેમાં કોઈ સમાનતા નથી. તેથી, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલ દલીલ કે બંને ગુનાઓ સમાન છે તે સ્વીકાર્ય નથી કારણ કે કોઈપણ એફઆઈઆરમાં કોઈ સમાનતા નથી અને બંને એફઆઈઆર અલગ-અલગ સંજોગોમાંથી ઉદ્ભવે છે અને સમાન વ્યવહારનો ભાગ નથી. તેથી, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરને સામાન્ય ગુના માટે બીજી એફઆઈઆર કહી શકાય નહીં અને તેથી, સમાન ટ્રાયલ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલ દલીલ પણ સ્વીકાર્ય નથી અને અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના ટી.ટી. એન્ટની (ઉપર મુજબ); (૨) બાબુભાઈ (ઉપર મુજબ) અને (૩) અમિતભાઈ અનિલચંદ્ર શાહ (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણયો પર આધાર રાખેલ સત્તાવાળાઓ અરજદારને કોઈ સહાયતા આપશે નહીં કારણ કે ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી છે. સદર હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા અને વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાંના આક્ષેપોને પણ ધ્યાનમાં લેતા, અગાઉના ગુનાની શ્રેણીમાં કૃત્ય આચરવામાં આવ્યું નથી અને

હાલનો ગુનો સ્વતંત્ર ગુનો છે અને સમાનતાનો ખ્યાલ પણ લાગુ પડતો નથી.

[૯.૦] અરજદારના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે એફઆઈઆર બદલરાદાપૂર્વક દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેમને તેમનો બચાવ સમજાવવાની કોઈ તક આપવામાં આવી નથી. જ્યાં સુધી સદર દલીલનો સંબંધ છે, એફઆઈઆર નોંધતા પહેલા, આરોપીને તક આપવામાં આવે છે. અરજદાર – આરોપી તેમના વકીલ મારફતે અને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ મારફતે હાજર થયા હતા અને ખુલાસો આપ્યો છે અને વારંવાર તક આપવામાં આવી હતી. ગણતરી અંગે પણ જે બચાવ ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, તે બચાવનો વિષય છે અને આ તબક્કે તેની તપાસ કરી શકાય નહીં. જ્યાં સુધી બદલરાદાનો સંબંધ છે, રેકૉર્ડ પર કોઈ ચોક્કસ અથવા ભૌતિક પુરાવો મૂકવામાં આવ્યો નથી અથવા અરજીમાંથી કોઈ એવું કારણ ઊભું થતું નથી જે સદર દલીલને સમર્થન આપે. બદલરાદો પ્રસ્થાપિત કરવા માટે પ્લીડિંગમાં ચોક્કસ કથન કરવું જરૂરી છે. અરજદારે પોતાની આવક અંગે તમામ વિવાદો ઉઠાવ્યા છે જે હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો છે અને સીઆરપીસી ની કલમ ૪૮૨ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે તેની તપાસ કરી શકાય નહીં. આરોપી દ્વારા આવકના જાણીતા અથવા વિશ્વસનીય સ્ત્રોતને પ્રસ્થાપિત કરવા માટે માપદંડ અલગ છે જે અરજદાર – આરોપીની વિશેષ જાણકારીમાં હોય છે અને ભ્રષ્ટાચારના

આવા કેસોમાં, તપાસના તબક્કે એફઆઈઆર રદ કરવાની મંજૂરી નથી અને તે માટે નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ અને અન્ય વિ. અમન કુમાર સિંહ અને અન્ય (૨૦૨૩) ૬ એસ.સી.સી. ૫૫૯ ના કેસમાં પીસી એક્ટ હેઠળની એફઆઈઆરને રદ કરવા માટેની અરજીને ધ્યાનમાં લેતી વખતે કેવો અભિગમ અપનાવવો જોઈએ તે નિર્ધારિત કર્યું છે. સદર નિર્ણયમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જોકે સંપત્તિનું સમાન વિતરણ પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ કરીને ભારતના લોકોને સામાજિક ન્યાય સુરક્ષિત કરવાનું બંધારણનું વચન છે, તેમ છતાં તે હજુ પણ એક દૂરનું સ્વપ્ન છે. મુખ્ય ન હોવા છતાં, આ ક્ષેત્રમાં પ્રગતિ હાંસલ કરવા માટેના વધુ અગ્રણી અવરોધોમાંનો એક નિઃશંકપણે 'ભ્રષ્ટાચાર' છે. ભ્રષ્ટાચાર એ એક એવી બીમારી છે, જેની હાજરી જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં વ્યાપ્ત છે. તે હવે માત્ર શાસનની પ્રવૃત્તિઓના ક્ષેત્રો પૂરતો મર્યાદિત નથી; ખેડપૂર્વક, જવાબદાર નાગરિકો કહે છે કે તે કોઈની જીવનશૈલી બની ગયો છે. ખરેખર, આખા સમુદાય માટે એ શરમની વાત છે કે માત્ર એક તરફ બંધારણના ઘડવૈયાઓના મનમાં રહેલા ઉચ્ચ આદર્શોને નિષ્ઠાપૂર્વક અનુસરવામાં સતત ઘટાડો જોવા મળી રહ્યો છે, તો બીજી તરફ સમાજમાં નૈતિક મૂલ્યોનું પતન ઝડપથી વધી રહ્યું છે. ભ્રષ્ટાચારના મૂળ સુધી પહોંચવા માટે વધુ ચર્ચાની જરૂર નથી. વધુમાં, એફઆઈઆર સામેના પડકારને નક્કી કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. ભજન લાલ (૧૯૯૨)

સપ્લીમેન્ટરી (૧) એસ.સી.સી. ૩૩૫ માં સાવચેતીની નોંધ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ અત્યંત જવલ્લે જ અને સાવચેતીપૂર્વક કરવો જોઈએ અને તે પણ રેર ઓફ રેર કેસોમાં; વધુમાં કે, એફઆઈઆર અથવા ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની વિશ્વસનીયતા અથવા વાસ્તવિકતા અથવા અન્યથાની તપાસ શરૂ કરવામાં કોર્ટ વાજબી ઠરશે નહીં; અને એ પણ કે, અસાધારણ અથવા સહજ સત્તાઓ કોર્ટને તેની ઇચ્છા અથવા મનસ્વી રીતે કાર્ય કરવા માટે મનસ્વી અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરતી નથી. એવું લાગે છે કે કાયદાના સ્થાપિત સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખવા માટે હાઈકોર્ટની જરૂરિયાત પર ફરી ભાર મૂકતા તમામ કેસોમાં સાવચેતીની આવી નોંધની ઇચ્છિત અસર થઈ નથી કે જ્યારે પણ ફર્સ્ટ ઇન્ફર્મેશન રિપોર્ટ/ફરિયાદને રદ કરવા માટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અથવા સીઆર. પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટ તેમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની સંભાવના, વિશ્વસનીયતા અથવા વાસ્તવિકતા અંગેની તપાસ શરૂ કરવામાં વાજબી ઠરશે નહીં. આ સંબંધમાં, સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. ઈશ્વર પીરાજી કલપત્રી (૧૯૯૬) ૧ એસ.સી.સી. ૫૪૨ માં પી.સી. એક્ટ હેઠળના કેસ સાથે કામ કરતી વખતે નામદાર કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવો ફાયદાકારક રહેશે. આમ, શાસનની પ્રણાલીમાં પ્રામાણિકતા જાળવવા તેમજ સામાજિક પ્રદૂષકોને

વહેલી તકે દૂર કરવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા માટે, જો દખલગીરી ન કરવાનો અભિગમ જાળવી રાખવામાં આવે અને "બ્રષ્ટાચાર" ના કેસોને લગતા ફર્સ્ટ ઇન્ફર્મેશન રિપોર્ટને રદ ન કરવામાં આવે તો તે અત્યંત ઇચ્છનીય રહેશે, ખાસ કરીને તપાસના તબક્કે, ભલે શાસક વ્યવસ્થાની દાદાગીરીની રણનીતિના કેટલાક તત્વો દેખાઈ આવતા હોય. સામાન્ય દંડ સંહિતાના કાયદાઓ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓને લગતા ફર્સ્ટ ઇન્ફર્મેશન રિપોર્ટને તેની મેળે રદ કરવા માટે લાગુ થઈ શકે તેવી બાબતો પીસી એક્ટના ગુનામાં લાગુ થઈ શકે નહીં. મુખ્યત્વે, આ કોર્ટ માટે પીસી એક્ટ હેઠળના કેસોમાં અનુસરવાનો યોગ્ય માર્ગ એ રહેશે કે તપાસને તેના તાર્કિક નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચવા દેવામાં આવે અને વ્યથિત પક્ષકારને યોગ્ય તબક્કે કાયદા દ્વારા ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલ ઉપાયને અનુસરવા માટે છોડી દેવામાં આવે. જો કોઈપણ કેસમાં દખલગીરી જરૂરી જણાતી હોય, તો તે કેસના ખૂબ જ ખાસ લક્ષણો પર આધારિત હોવી જોઈએ.

[૧૦.૦] એફઆઈઆર નોંધવામાં માત્ર વિલંબ એ કાર્યવાહી રદ કરવા માટેનું કારણ નથી પરંતુ તુરંત અથવા હેરાનગતિવાળી કાર્યવાહીમાં, કોર્ટની ફરજ બને છે કે તે કથનો ઉપરાંત કેસના રેકૉર્ડ પરથી બહાર આવતા અન્ય ઘણા સંજોગોને ધ્યાનમાં લે અને, જો જરૂર જણાય તો, યોગ્ય કાળજી અને સાવચેતી સાથે રેકૉર્ડ વાંચવાનો પ્રયાસ કરે. સીઆરપીસી ની કલમ ૪૮૨ અથવા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળના પોતાના અધિકારક્ષેત્રનો

ઉપયોગ કરતી વખતે કોર્ટે માત્ર કેસના તબક્કા સુધી જ પોતાને મર્યાદિત રાખવાની જરૂર નથી પરંતુ તે કેસની શરૂઆત/નોંધણી તરફ દોરી જતા સમગ્ર સંજોગો તેમજ તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેવાની સત્તા ધરાવે છે. આ સંબંધમાં, મોહમ્મદ વાજિદ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય ૨૦૨૩ આઈ.એન.એસ.સી. ૬૮૩ ના કેસમાં નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. કેસના રેકૉર્ડ પર આવતા સંજોગો સાથે વિલંબના કિસ્સામાં, કોર્ટે આક્ષેપો પર વિચાર કરવો પડે છે અને જો ફરિયાદપક્ષ દ્વારા મૂકવામાં આવેલ સમગ્ર કેસને ધ્યાનમાં લેતાં મૂળભૂત રીતે અસંભવિત હોય તો વિલંબ સદર કાર્યવાહી રદ કરવા માટે સારું કારણ બની શકે છે. અત્રે, રેકૉર્ડ પરથી ઉદ્ભવતા સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતાં, એ સાબિત થાય છે કે ફરિયાદપક્ષે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર કોઈ અયોગ્ય હેતુથી દાખલ કરી નથી અને તેથી, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલ કે એફઆઈઆર વિલંબથી દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી, તેને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવી જરૂરી છે તે ટકી શકે તેમ નથી.

[૧૧.૦] વધુમાં, નીહારિકા ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રા. લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર ૨૦૨૧ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૩૧૫ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે: "૪) રદ કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ સાવચેતીપૂર્વક, 'રેર ઓફ રેર કેસોમાં' થવો જોઈએ.

(સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ રદ કરવાની તેની અરજીમાં રેર ઓફ રેર કેસોના માપદંડને મૃત્યુદંડના સંદર્ભમાં ઘડવામાં આવેલા ધોરણ સાથે મૂંઝવણમાં મૂકવો જોઈએ નહીં, જે અગાઉ આ કોર્ટ દ્વારા સમજાવવામાં આવ્યું હતું); ૫) એફઆઈઆર/ફરિયાદની તપાસ કરતી વખતે, જેને રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવેલ છે, કોર્ટ એફઆઈઆર/ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની વિશ્વસનીયતા અથવા વાસ્તવિકતા અથવા અન્યથા અંગેની તપાસમાં પ્રવેશી શકે નહીં; ૬) ફોજદારી કાર્યવાહીને પ્રારંભિક તબક્કે અટકાવવી જોઈએ નહીં; ૭) ફરિયાદ/એફઆઈઆર રદ કરવી એ અપવાદ હોવો જોઈએ અને સામાન્ય નિયમ કરતાં જવલ્લે જ બનતી ઘટના હોવી જોઈએ;"

નિષ્કર્ષ:

[૧૨.૦] ઉપરોક્ત ચર્ચાના પગલે, કોઈપણ એફઆઈઆરમાં કોઈ સમાનતા નથી અને બંને અલગ છે. હાલનો કેસ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિ. ભજન લાલ (૧૯૯૨) સપ્લીમેન્ટરી (૧) એસ.સી.સી. ૩૩૫ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કોઈપણ માપદંડોને સંતોષતો નથી જે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર રદ કરવા સંબંધે સીઆરપીસી ની કલમ ૪૮૨ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય ઠરે. વધુમાં, ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની વિશ્વસનીયતા અથવા વાસ્તવિકતા / અન્યથા અંગેની કોઈપણ તપાસ શરૂ કરવામાં કોર્ટ વાજબી ઠરશે નહીં અને

એ પણ કે, અસાધારણ અથવા સહજ સત્તાઓ કોર્ટને તેની ઈચ્છા અને મનસ્વી રીતે કાર્ય કરવા માટે કોઈ મનસ્વી અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરતી નથી.

[૧૩.૦] તેથી, હાલની અરજીમાં કોઈ મેરિટ ન હોવાથી તેને આથી નામંજૂર કરવામાં આવે છે. રૂલ આથી ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે.

[૧૪.૦] એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે ઉપર કરવામાં આવેલા અવલોકનો કામચલાઉ પ્રકૃતિના છે અને માત્ર હાલની અરજી નક્કી કરવાના હેતુ માટે છે અને તેની અસર પેઢિંગ કાર્યવાહીના મેરિટ્સ પર પડશે નહીં.

(ન્યાયમૂર્તિ હસમુખ ડી. સુથાર)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.